

ШТА ДА СЕ РАДИ: У ЧЕМУ НАМ МОЖЕ ПОМОЋИ ПОПИС

Нове и старе мањине

Нана Рагушки*

Политичке промене деведесетих година у државама насталим на простору бивше СФРЈ имале су за последицу појаву тзв. нових мањина и промену односа према њиховим правима. Реч је је припадницима етничких заједница који су након сецесије остали одвојени од својих матичних народа и у новоформираним државама постали мањина. Положај и идентитет српске мањине у суседним државама детерминисан је бројним факторима демографске, историјске, правне и политичке природе. Процењује се да само у бившим југословенским републикама (без Босне и Херцеговине), сада самосталним државама (Словенија, Хрватска, Црна Гора, Македонија) живи готово пола милиона припадника српског народа који имају статус националне мањине. Кад је пак реч о БиХ (где Срби, на основу Дејтонског споразума, имају статус једног од три конститутивна народа), према последњем попису из 1991, у етничкој структури ове републике Срби су, чинили 31,2, Муслимани 43,7, а Хрвати 17,3 одсто становништва. У међувремену, из политичких разлога, у БиХ није спроведен нови попис становништва, а не планира се ни 2011.

Друштвени и правни положај националних мањина је одређен европским стандардима и он указује на више или мање неповољан положај српске мањине у бившим југословенским републикама, на који, поред осталог, утиче и недовољно осмишљена политика земље матице.

Попис, као званични извор података, од изузетног је значаја јер остваривање права националних мањина често се доводи у везу с демографским факторима (бројност и етничка компактност), док је декларисање о националној припадности питање националне свести и самоодређења.

Српско становништво у Црној Гори, Хрватској, Македонији и Словенији

На основу компаративног прегледа демографског развоја и положаја српске националне мањине у државама насталим на простору бивше СФРЈ, може се закључити да националне мањине у тим државама формалноправно много боље

стоје него што је њихов стварни положај. Тако, уставни и законски положај Срба као националне мањине у Хрватској и Македонији јесте регулисан у складу са међународним стандардима, али су они у пракси суочени са асимилацијом, док је њихов статус у Словенији и Црној Гори прилично недефинисан. У вези с тим, треба подсетити да је у Србији 1996. године, регистровано 617.700 избеглица (више од 92 одсто су Срби). Највише их је дошло из Хрватске, 330.100, затим из БиХ, 266.300, док је релативно мали број из Словеније (6.200) и Македоније (2.900).

Припадници српског народа који живе у постјугословенским државама, фактички поставши тзв. нова мањина, још су у фази организовања у циљу потпунијег остварења мањинских права и побољшања свог положаја.

Остваривање мањинских права не зависи, при том, само од нормативних решења, већ и од дубљих друштвених промена, демократизације друштва, као и од добре међународне сарадње између Србије и свих држава насталих на простору бивше Југославије. Напредовање ових земаља у правцу европских интеграција и њихова заједничка жеља да постану чланице ЕУ, поставља као императив управу заштити права и регулисање положаја националних мањина, што је и показатељ њихове демократичности, политичке трансформације и стабилности.

*Научни сарадник, Институт друштвених наука

Српско становништво у Црној Гори, Хрватској, Македонији и Словенији

Година пописа	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001/02/03	2011.
Црна Гора (укупно)	377.189	419.873	471.894	529.604	584.311	615.035	620.145	620.029
Срби (број)	6.707	13.864	14.087	39.512	19.407	57.453	198.414	178.110
Процент	1,78	3,30	2,99	7,46	3,32	9,34	31,99	28,77
Хрватска (укупно)	3.756.807	3.918.817	4.159.696	4.262.221	4.601.469	4.784.265	4.437.460	/
Срби (број)	543.795	588.411	624.985	626.789	531.502	581.663	201.631	/
Процент	14,47	15,02	15,02	14,16	11,55	12,16	4,54	/
Македонија (укупно)	1.152.986	1.304.514	1.406.003	1.647.308	1.909.136	2.033.964	2.022.547	/
Срби (број)	29.721	35.112	42.728	36.465	44.468	44.159	35.939	/
Процент	2,58	2,69	3,04	2,21	2,33	2,17	1,78	/
Словенија (укупно)	1.391.873	1.466.425	1.591.523	1.727.137	1.891.864	1.965.986	1.964.036	/
Срби (број)	7.048	11.225	13.609	20.521	42.182	47.911	39.963	/
Процент	0,51	0,77	0,86	1,19	2,23	2,44	2,03	/